

To Free or not to Free ...

RGI-117 Werkpakket 4
Geodata, van verstrekking naar toegang
Verkenning van voorwaarden en prijs

Frederika Welle Donker
Jitske de Jong

To Free or not to Free ...

RGI-117 Geodata, van verstrekking naar toegang Verkenning van voorwaarden en prijs

Tussenrapport Werkpakket 4

Auteurs:

Frederika Welle Donker

Jitske de Jong

21 februari 2007

Onderzoeksinstituut OTB
Technische Universiteit Delft
Jaffalaan 9, 2628 BX Delft
Tel. (015) 278 30 05
Fax (015) 278 44 22
E-mail mailbox@otb.tudelft.nl
<http://www.otb.tudelft.nl>

© Copyright 2006 by Onderzoeksinstituut OTB

No part of this report may be reproduced in any form by print, photo print, micro-film or any other means, without written permission from the copyright holder.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
2	Huidige belemmeringen tegen vrijgeven van overheidsgeo-informatie?.....	9
2.1	Regelgeving voor Hergebruik van Overheidsinformatie	9
2.2	Intellectueel Eigendom.....	11
2.2.1	Auteurswet.....	11
2.2.2	Databankenwet	12
2.2.3	Beperkingen door intellectueel eigendom wetgeving.....	12
2.3	Afspraken met Derden	13
2.3.1	Verstrekkingsvoorwaarden.....	13
2.4	Markt en Overheid	14
2.4.1	Aanwijzingen inzake verrichten marktactiviteiten door organisaties binnen de rijksdienst	16
2.5	Financiële Belangen.....	19
3	Maatregelen om belemmeringen weg te nemen	20
3.1	Terughoudend gebruik van beroep op intellectueel eigendom	20
3.2	Overheidsbeleid Markt en overheid.....	22
3.3	Nieuw wetsvoorstel Markt & Overheid.....	22
3.4	Basisregistraties	22
3.5	Alternatieve financieringsmodellen.....	24
4	Conclusie	26
4.1	Consequenties van vrije verstrekking van geo-informatie.....	26
4.2	Uitoefenen van intellectuele eigendomsrechten door overheidsinstanties	26
5	Aanbevelingen.....	28
	Literatuur	29

1 Inleiding

In het RGI-project nr.117, “Geo-data, van verstrekking naar toegang”, staat centraal de betere toegankelijkheid en beschikbaarheid van geo-bestanden, die zich bevinden bij de verschillende overheidsorganisaties, ten behoeve van de totstandkoming van value-added producten en services voor bedrijfsleven en consument. Er bestaat in Nederland op dit moment een gebrekkige uitwisseling van geo-informatie bestanden van de overheid naar andere gebruikers. Één van de oorzaken van deze gebrekkige uitwisseling is de slechte beschikbaarheid en toegankelijkheid van deze geo-bestanden. Vooral overheidsinstanties bezitten uitgebreide gegevensbestanden waarvan de meeste echter zijn aangelegd en onderhouden voor het uitvoeren van de eigen wettelijke taken. Gebruik van die bestanden blijft meestal beperkt tot de eigen organisatie en enkele andere organisaties die bekend zijn bij de bronhouder. Potentiële andere gebruikers (andere overheden, bedrijfsleven, value-added resellers) gebruiken de gegevensbestanden niet of nauwelijks omdat deze vaak niet algemeen bekend zijn, er technologische barrières zijn voor gebruik, de prijs daarvan te hoog is, dan wel bij verkrijging van de bestanden er beperkingen worden gesteld aan de doorlevering daarvan of de verwerking in value-added producten en services. Deze slechte beschikbaarheid scheidt niet alleen een probleem voor de private sec-

tor die value-added producten en/of diensten voor commerciële doeleinden wil ontwikkelen, ook de overheid verliest een kans om het rendement van investeringen in opgebouwde databanken te vergroten en daarmee de economie te versterken. Werkpakket 4 van het project Geo-data richt zich op het in kaart brengen van de juridische en financiële belemmeringen voor een verbeterd gebruik van geo-informatiebestanden onder meerdere gebruikersgroepen. Deze bijdrage vormt het resultaat van de analyse die het afgelopen jaar is uitgevoerd.

Op dit moment is er een ontwikkeling gaande waar sommige overheidsinstanties hun geodatasets vrij beschikbaar willen stellen of dat reeds recent hebben gedaan. De waterschappen hebben sinds begin 2006 hun gegevens beschikbaar gesteld; de Nieuwe Kaart Nederland (zie kader) is gratis te downloaden; Rijkswaterstaat heeft sinds begin oktober 2006 haar Digitale Topografische Bestanden (DTB) gratis beschikbaar gesteld en is zich aan het beraden over vrijgeven van het Nationaal Wegenbestand (NWB); de Provincies zullen waarschijnlijk in de nabije toekomst hun gegevens beschikbaar stellen. Een paar zwaluwen maken echter nog geen zomer. Daarom zal uitvoerig worden stilgestaan bij de vraag wat de huidige belemmeringen nu precies zijn en wat de consequenties zijn van vrijgeven? En wat is de rol van de overheid hierin. In deze bijdrage zullen deze aspecten worden beschreven en zal een poging worden gedaan oplossingsrichtingen te formuleren.

Nieuwe Kaart van Nederland

De Nieuwe Kaart van Nederland is een totaaloverzicht van geplande ruimtelijke ontwikkelingen en functionele veranderingen in Nederland. Het betreft een integraal overzicht waarin wordt getracht elk type functie / thema gestructureerd onder te brengen (wonen, werken, water, natuur, infrastructuur). De meeste ruimtelijke plannen en ontwikkelingen van de gemeenten en waterschappen, alle streek- en omgevingsplannen van de provincies en een paar van de rijksplannen (Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport en de kaartbeelden van de Nota Ruimte en Nota Mobiliteit) zijn in de Nieuwe Kaart opgenomen. De Nieuwe Kaart werkt nauw samen met het VROM-project DURP (Digitale Uitwisseling Ruimtelijke Processen). Aan de hand van berichtgeving in de media worden nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen gesignaleerd en vervolgens opgevraagd bij de betreffende overheid. De gegevens worden eens per maand geactualiseerd. De Nieuwe Kaart wordt sinds 1 januari 2006 ter beschikking gesteld onder een Creative Commons-licentie. Hoewel bij aanvraag van de digitale versie van de Nieuwe Kaart nog wel moet worden aangegeven met welk doel het GIS-bestand zal worden gebruikt en door welke categorie gebruiker, mag de gebruiker daarna het werk downloaden, kopiëren, verspreiden en/of tonen, afgeleide werken maken, en gebruik maken van het werk voor commerciële doeleinden onder voorwaarde van bronvermelding. De bepaling over aansprakelijkheid in de juridische versie is zeer algemeen geformuleerd en sluit elke vorm van aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit de licentie of het gebruik van het werk. In de documentatie met technische informatie staat de volgende disclaimer: “De Nieuwe Kaart is gebaseerd op informatie die is aangeleverd door ontwerpbureaus, gemeenten, provincies, waterschappen en overige (rijks)diensten. Aan de interpretatie en verwerking van deze informatie is uiterste zorg besteed. De Nieuwe Kaart van Nederland is echter niet verantwoordelijk voor de juistheid van deze informatie. Aan de Nieuwe Kaart kunnen geen rechten worden ontleend.”

2 Huidige belemmeringen tegen vrijgeven van overheidsgeo-informatie?

Eerst moeten we een duidelijk onderscheid maken tussen de begrippen *openbaarheid* van informatie, *beschikbaarheid* en *toegankelijkheid* van informatie. Informatie is openbaar wanneer deze bekend wordt gemaakt aan de maatschappij in het algemeen, bijvoorbeeld via een website als www.overheid.nl of de staatscourant. Beschikbaarheid betekent dat derden niet alleen fysieke toegang hebben tot openbare informatie maar deze ook onder bepaalde condities mogen gebruiken voor andere doeleinden dan waarvoor deze informatie oorspronkelijk is geproduceerd. Toegankelijkheid houdt in dat er technologische mogelijkheden zijn om met de informatie gerichte vragen te beantwoorden. Dit kan als resultaat data uit het bestand opleveren, maar ook leiden tot een ontkennend of bevestigend antwoord op een vraag. Met hergebruik wordt in deze bijdrage zowel de beschikbaarheid als toegankelijkheid van (reeds openbare) informatie bedoeld.

Binnen welke wettelijke kaders valt geo-informatie nu precies en wat zijn de aspecten die een juridische barrière kunnen opwerpen voor het verstrekken van (overheids)geo-informatie? Ten eerste hebben we het aspect van openbaarheid en hergebruik van overheidsinformatie zoals vastgelegd in de Europese Richtlijn Hergebruik Overheidsinformatie (2003/98/EG) en de Wet Openbaarheid van Bestuur (1991). Ten tweede is er het aspect van intellectueel eigendom, dat is vastgelegd in de Auteurswet (1912) en de Databankenwet (1999). Ten derde is er het aspect van de verhouding markt en overheid: in welke mate een overheidsorganisatie zich op de markt mag begeven. Dit wordt deels bepaald door beleidsrichtlijnen, deels door specifieke

wetgeving zoals de Organisatiewet Kadaster en deels door de Mededingingswet. Verder kan andere wetgeving zoals de Wet Bescherming Persoonsgegevens (2000) in bepaalde gevallen van toepassing zijn. Deze aspecten behoeven op zich geen directe belemmering voor de toegankelijkheid en beschikbaarheid van geo-informatie te vormen, zij bepalen alleen de randvoorwaarden. Vervolgens zijn er ook de uitvoeringsaspecten die wel een belemmering voor hergebruik kunnen opleveren, met licentie overeenkomsten, en andere afspraken met derden, waaronder ook (publiekprivate) samenwerkingsovereenkomsten. Deze aspecten kunnen wel degelijk een belemmering vormen omdat er in die gevallen harde afspraken zijn gemaakt, ook met betrekking tot exclusiviteitsbepalingen. Ten slotte is er ook het aspect van aansprakelijkheid. Dit aspect komt in dit artikel niet ter sprake.

Naast de juridische belemmeringen zijn er financiële belemmeringen. Het aanleggen en bijhouden van geografische bestanden is een kostbare aangelegenheid. Die kosten zullen op de een of andere manier moeten worden vergoed. Voor private ondernemingen zijn gebruikskosten en/of royalty's dan de enige manier om die kosten te dekken. Voor overheidsinstellingen zijn er naast retributies ook andere methoden om die kosten indirect weer terug te verdienen in de vorm van belastingen, en dergelijke. Hierbij is echter het probleem dat er geen garantie is dat de belastingen die worden geïnd door het Ministerie van Financiën, ook terugvloeien naar de overheidsinstantie die de dataset beheert (van Loenen 2006).

2.1 Regelgeving voor Hergebruik van Overheidsinformatie

De regels met betrekking tot openbaarheid en hergebruik van overheidsinformatie worden in Nederland in belangrijke mate bepaald

door de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) die in 1991 in het leven is geroepen. De Wob heeft betrekking op alle informatie die bij een overheidsorgaan berust en die een bestuurlijke aangelegenheid betreft. Hiertoe horen ook gegevensbestanden. De Wob geldt nagenoeg voor de hele overheid en gaat in principe uit van een strikt openbaarheidregime: alleen indien zich een in de wet geregelde absolute of relatieve weigeringsgrond voordoet, kan de openbaarmaking worden geweigerd. Dit laatste wordt niet spoedig aangenomen. In 2005 werd de Europese richtlijn inzake het hergebruik van overheidsinformatie (de zogenaamde Public Sector Information (PSI) Richtlijn) omgezet in Nederlandse wetgeving als een apart hoofdstuk van de reeds bestaande Wet openbaarheid van bestuur. De achterliggende gedachte van de PSI Richtlijn is dat met ontsluiting van overheidsinformatie de interne informatie- en kennismaatschappij zal worden gestimuleerd. Het is wel belangrijk om te realiseren dat zowel de Europese richtlijn voor hergebruik van overheidsinformatie als het extra hoofdstuk 5A van de Wob alleen gaan over hergebruik van informatie die reeds openbaar is of wordt gemaakt. Het openbaar maken van informatie blijft aan de eigen regels van de Wob onderworpen en is de verantwoordelijkheid van het betreffende overheidsorgaan. Een besluit tot openbaarmaking van informatie op grond van de Wob betekent ook automatische toestemming tot hergebruik, tenzij aan dat hergebruik een voorbehoud op grond van bescherming van intellectueel eigendom, bijvoorbeeld op grond van de Databankenwet, wordt verboden. De betreffende overheidsinstantie kan dus een verzoek tot hergebruik gemaakt onder de Wob op die grond weigeren in te willigen, of de informatie wordt wel verstrekt maar mag dan niet verder zonder toestemming worden gebruikt. Informatie kan dus wel openbaar zijn maar hergebruik is afhankelijk van de expliciete toestemming van de rechthebbende (van Boxtel 2000). Hoewel de Wob uitgaat van het beginsel dat

voor openbaarmaking slechts verstrekingskosten zijn verschuldigd, voorziet de wet erin dat bij hergebruik alle kosten van verzameling, productie, vermenigvuldiging en verspreiding, vermeerderd met een redelijk rendement op investeringen in rekening kunnen worden gebracht. Het totaal aan inkomsten mag deze kosten echter niet overschrijden. In de PSI Richtlijn is ook nog een bepaling opgenomen waarin de gebruikte berekeningsgrondslag op verzoek aangegeven moet worden; in de Wob ontbreekt deze bepaling.

We kunnen meteen al een aantal belemmeringen zien in de Wob. Ten eerste bestaat vrijwel alle informatie die tot geo-informatie is te rekenen in de vorm van een databank en hoeft dus alleen onder strikte voorwaarden beschikbaar te worden gemaakt als er een beroep op de Databankenwet wordt gedaan. Ten tweede kunnen hoge kosten in rekening worden gebracht zonder dat het onderliggende berekeningsmodel transparant hoeft worden gemaakt. Ten derde hoe wordt bepaald wat een redelijk rendement op investeringen is? De Wob wordt op het moment geëvalueerd en het is waarschijnlijk dat de Wob zal worden vervangen door alternatieve wetgeving die beter recht doet aan de huidige tijdgeest. Dat alternatief zou moeten worden gevonden in een algemene wet op toegang, toegankelijkheid en gebruik van overheidsinformatie (Min. BZK 2004). Er ligt intussen een voorontwerp voor een Algemene wet overheidsinformatie dat rond hergebruik vooralsnog geen veranderingen bevat (zie <http://www.minbzk.nl/actueel?ActItmIdt=82265>).

2.2 Intellectueel Eigendom

2.2.1 Auteurswet

De Auteurswet is opgezet om de werken van een auteur te beschermen. Het auteursrecht maakt het mogelijk dat iedereen die werken creëert als enige mag beslissen over de exploitatie van die werken en dat die werken bovendien worden beschermd tegen misbruik door anderen. De auteur van een werk kan op het auteursrecht alleen een beroep doen als het werk is vastgelegd in zintuiglijk waarneembare vorm, en voorts het voldoet aan het oorspronkelijkheidsvereiste. Hieronder wordt verstaan dat een werk een eigen karakter heeft en dat daaruit de persoonlijke visie van de maker spreekt. Het auteursrecht beschermt daarmee niet zozeer investeringen als wel creativiteit. De maker van een auteursrechtelijk beschermd werk krijgt automatisch het recht te bepalen wie het mag openbaar maken of vermenigvuldigen. Het werk hoeft niet eerst geregistreerd te worden, zoals bij een octrooi. De auteur kan een licentie geven om een werk openbaar te maken, te kopiëren, te bewerken, te verhuren, uit te lenen of meer in het algemeen te exploiteren. De maker mag voor het beschikbaar stellen van zijn werk een billijke vergoeding vragen. Het auteursrecht begint bij de creatie van het werk en duurt in principe tot 70 jaar na de dood van de maker of in het geval van een rechtspersoon, tot 70 jaar na publicatie.

De oorspronkelijke Auteurswet van 1912 is vele malen gewijzigd om zich aan technologische en maatschappelijke veranderingen aan te passen. De laatste grote aanpassing die van belang is voor (geo-)informatie, vond in 2004 plaats om de Europese richtlijn “Auteursrechten en naburige rechten in de informatiemaatschappij” (2001/29/EG), kortweg de Auteursrecht-richtlijn, van 22 mei 2001 in Nederlandse wetgeving vast te leggen. Één

van de doelstellingen van de Auteursrecht-richtlijn was om de rechtsregels op het gebied van auteursrecht en naburige rechten binnen Europa te harmoniseren zodat ook in een digitale omgeving een hoog niveau van bescherming tot stand komt.

Digitalisering en internet hebben geleid tot een revolutie in de mogelijkheden om informatie te vermenigvuldigen, te verspreiden en openbaar te maken. Digitalisering maakt kopiëren zonder kwaliteitsverlies en tegen zeer lage kosten mogelijk. Digital Rights Management (DRM) biedt mogelijkheden om informatie met technische beveiligingsmiddelen te beschermen. Voor het auteursrecht zit hier een spanningsveld. Aan de ene kant neemt de behoefte van de gebruiker van informatie toe en wordt het vanuit een technologisch oogpunt steeds makkelijker voor gebruikers om aan die informatie te kunnen komen. Aan de andere kant moet die informatie ook beschermd kunnen worden om de makers te belonen voor hun inspanningen en investeringen om die informatie te vergaren. Zonder een redelijke beloning zal er immers geen stimulans zijn om nieuwe producten of diensten te creëren. De Auteurswet geeft de makers handhavingrechten en sanctiemogelijkheden om hun werk te beschermen. Hoewel het omzeilen van technische beschermingsvoorzieningen door de Auteurswet wordt verboden (art. 29a), beperkt de Auteurswet ook te zware beveiligingsmaatregelen door de fabrikant. Het uitgangspunt hiervan is dat technologische ontwikkelingen de ontsluiting van informatie niet in de weg mag staan. De overheid heeft in het geval van DRM voor gekozen om niet in de wet te specificeren wat wel en wat niet mag, maar bij voorkeur aan te sturen op goede contractuele overeenkomsten voor het beschikbaar stellen van beschermde werken voor commerciële doeleinden (Arkenbout et al. 2001).

2.2.2 Databankenwet

De productie van een databank vergt aanzienlijke investeringen, terwijl het heel eenvoudig is de inhoud van een databank of delen daarvan te kopiëren en opnieuw op de markt te brengen. Maar een databank is geen werk die aan het oorspronkelijkheidvereiste van het auteursrecht voldoet. Een databank is een verzameling van reeds bestaande gegevens. De producent van een databank kan daarom geen beroep doen op de auteurswet voor bescherming van zijn investering. Om de rechten van producenten van databanken toch te kunnen beschermen is de Europese Databankenrichtlijn (96/9/EG) van 11 maart 1996 in het leven geroepen. Deze richtlijn is in 1999 voor een deel in de nieuwe Databankenwet omgezet, en voor een deel in de Auteurswet opgenomen. De Databankenwet is in 2004 tegelijk met de Auteurswet aangepast. De algemene bepalingen in de Databankenwet met betrekking tot bescherming van intellectueel eigendom komen in grote lijnen overeen met de bepalingen in de Auteurswet. De Databankenwet verleent bescherming aan de *manier* waarop werken of gegevens geordend zijn. Een databank is dus meer dan alleen een verzameling van gegevens maar kan ook gaan om een verzameling van werken zoals een bloemlezing of een catalogus. De werken hoeven op zichzelf niet auteursrechtelijk te zijn beschermd maar de manier waarop zij gerangschikt zijn, kan wel beschermd zijn. De delen waaruit een databank bestaat, moeten wel zelfstandige delen zijn, bijvoorbeeld een film die uit individuele beelden bestaat is dus geen databank in de rechtelijke zin.

De rechten die worden toegekend door de Databankenwet zijn vrijwel identiek aan de rechten in de Auteurswet. In de Databankenwet heeft de producent van de databank het uitsluitend recht om toestemming te verlenen voor het opvragen of het hergebruiken van de gehele of een substantieel deel van de

databank. Het kopiëren uit een elektronische databank valt volledig onder het verbodsrecht van de producent. Wel heeft een rechtmatige gebruiker het recht van het opvragen van substantiële delen ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek, met bronvermelding en voor zover het door het niet-commerciële doel wordt gerechtvaardigd. Voor commercieel gebruik mogen in kwalitatief of kwantitatief opzicht niet-substantiële delen van een publiekelijk beschikbaar gestelde databank worden opgevraagd of hergebruikt. Het beroep doen op het uitsluitende recht van de producent van de databank ontstaat op het moment waarop productie is voltooid, of voor het eerst ter beschikking van het publiek is gesteld, en vervalt door verloop van vijftien jaar. Met elke in kwalitatief of kwantitatief opzicht substantiële wijziging van de inhoud van de databank die getuigt van een nieuwe substantiële investering, ontstaat er een nieuw recht. In praktijk zou dit kunnen betekenen dat op elke databank die regelmatig wordt bijgehouden en aangevuld, een oneindig recht zou rusten.

Het probleem met de definitie van een databank is echter dat begrippen zoals “substantiële investering”, “kwalitatief of kwantitatief opzicht” en “substantieel deel” zeer subjectief zijn. Zowel de Nederlandse wet als de Europese richtlijn geven geen duidelijk antwoord. Ook het begrip van zelfstandige elementen wordt moeilijker af te bakenen in een digitale omgeving waar alle onderdelen van een databank in feite na digitalisering een verzameling van nullen en énen wordt.

2.2.3 Beperkingen door intellectueel eigendom wetgeving

Het probleem met wetgeving rond intellectueel eigendom is dat in de laatste jaren de balans tussen de rechten van de auteur/producent en de belangen van de maatschappij is

doorgeslagen naar de rechthebbende. Daarbij komt dat ook overheden volop gebruik maken van de mogelijkheden die de rechten van intellectueel eigendom bieden. Niet alleen zijn meer en meer werken nu beschermd maar ook de manier waarop zij worden gepresenteerd of kunnen worden ontsloten (databanken, computerprogramma's). Auteursrechtelijke bescherming wordt steeds vaker en sneller toegekend door het verlagen van de oorspronkelijkheidrempel (Schraven 2006). Bovendien is de duur van het auteursrecht (70 jaar na de dood van de auteur en/of 15 jaar na elke substantiële wijziging van een databank) nu dusdanig lang, dat dynamische werken zoals geo-informatiebestanden in feite een oneindige bescherming genieten. Ten slotte mogen rechthebbende hun werk nog extra beveiligen door het aanbrengen van technische voorzieningen zoals DRM. Deze technische bescherming is op zich ook juridisch beschermd op grond van art. 29a van de auteurswet. Omdat het omzeilen van technische bescherming niet is toegestaan, zal voor ieder gebruik van een dusdanig beschermd werk toestemming van de rechthebbende nodig zijn (Schraven 2006).

2.3 Afspraken met Derden

Geo-informatie inwinnen is een kostbare zaak. Veel geo-bestanden worden dan ook in een publiekprivate samenwerkingsverband aangelegd, zoals het gebruikmaken van luchtfoto's of orthofotomozaïeken. Verschillende overheden maken daarbij gebruik van publiekprivate overeenkomsten en van licenties van private partijen. Met een dergelijke licentie kan de overheid binnen haar eigen organisatie en/of gelieerde organisaties, de gegevens gebruiken en bewerken voor producten voor haar eigen behoeften. Maar die licenties kunnen het hergebruik van die producten door anderen verbieden, of alleen onder bepaalde condities toelaten. Als een overheid

die producten wel beschikbaar wil stellen voor hergebruik door derden, dan zullen er waarschijnlijk eerst nieuwe overeenkomsten moeten worden afgesloten met de (mede-)inwinners van de oorspronkelijke gegevens. Bij het aangaan van een publiekprivate overeenkomst moet de overheid zich eigenlijk van te voren al realiseren wat men met de te produceren bestanden wil gaan doen. Deze beperkingen geldt in het bijzonder voor samenwerkingsovereenkomsten zoals met betrekking tot het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) waar gegevens van verschillende overheden worden gebruikt om een landdekkend bestand te produceren. Als één van de betrokken partijen haar gegevens slechts met specifieke verstrekkingvoorwaarden beschikbaar wil stellen, dan mag het totale product alleen onder diezelfde voorwaarden beschikbaar worden gesteld.

Ook de zogenaamde “data-voor-data” overeenkomsten – waarbij in ruil voor data een compleet bestand wordt geleverd – komen onder druk te staan als één van de betrokken partijen zou besluiten het databestand vrij beschikbaar te stellen aan derden (van Loenen, et al. 2006).

2.3.1 Verstrekkingvoorwaarden

In het kader van het RGI-006 Geoloketten project zijn de huidige algemene verstrekkingvoorwaarden van de verschillende overheidsinstanties bestudeerd. Wat bij al deze verschillende verstrekkingvoorwaarden opvalt, is de verscheidenheid in de formulering van de voorwaarden, variërend van enkele alinea's tot enkele pagina's en van simpele taal tot juridische taal. Ook is er een grote diversiteit in de kosten die betaald moeten worden voor verstrekking. Deze kosten variëren van gratis tot honderdduizenden euro's, zoals voor een landdekkend AHN bestand. Soms wordt er onderscheid gemaakt voor het soort gebruiker met lagere tarieven voor par-

ticulieren, bibliotheken en onderwijs- en onderzoeksinstellingen of meewerkende partijen, en met hogere eisen en tarieven voor commerciële gebruikers. Wat ook opvalt is dat alle verstrekkingvoorwaarden een hoge mate van gelijkheid bevatten wat betreft de hoofdbepalingen. De verstrekkingvoorwaarden hebben allemaal de volgende beperkingen:

- De gebruiker krijgt een niet-exclusief gebruikersrecht; intellectueel eigendom blijft bij de bronhouder.
- De gebruiker mag de data alleen voor eigen gebruik betrekken.
- Bewerken van de data is meestal wel toegestaan zolang er maar aan duidelijke bronvermelding (naam van de dataleverancier en jaar van verkrijging) wordt gedaan.
- De dataleverancier sluit elke aansprakelijkheid uit voor schade die door de gebruiker geleden wordt bij verstrekking en/of gebruik van de gegevens.

In de meeste gevallen krijgt de gebruiker een gebruikersrecht voor onbeperkte duur, hoewel in een aantal overeenkomsten wel een termijn wordt aangegeven (bijvoorbeeld jaarabonnementen). Soms krijgt men korting bij actualisering van recent gekochte bestanden (bijvoorbeeld een 80% korting voor AHN actualisering binnen 12 maanden na aanschaf). In geen van de overeenkomsten staan er bepalingen voor gebruik van gegevens uit bronnen van verschillende instanties. Als men dus gegevens nodig heeft van meerdere overheidsorganen, zal men met elke instantie een aparte overeenkomst moeten sluiten. Wat betreft informatie die naar personen kunnen worden herleid zoals adressen, moet eerst worden aangegeven waarvoor de gegevens zullen worden gebruikt - dit in kader van de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Soms is

er in die gevallen al een productvoorstel of -ontwerp nodig om toestemming te verkrijgen. De dataset mag meestal alleen voor eigen bedrijfsvoering worden gebruikt. Als men bewerkte gegevens wil gaan doorleveren aan derden, zal in bijna alle gevallen vooraf schriftelijke toestemming aangevraagd moeten worden. Na toestemming wordt er dan een aparte overeenkomst gesloten. Bij sommige overheidsinstanties is het gemakkelijk om inzicht in de te verstrekken gegevens te krijgen met voorbeelden en de verstrekkingvoorwaarden beschikbaar op de website, bij andere instanties moet er eerst schriftelijk contact worden opgenomen. Soms moet men hele bestanden op een drager aanschaffen, soms zijn de gegevens toegankelijk via web services (zie verder F. Welle Donker (2006), Belemmeringen in de toegankelijkheid van (overheids-)geoinformatie, rapport Geoloketten – Vrijheid in verbondenheid, RGI-006, beschikbaar op www.geoloketten.nl).

2.4 Markt en Overheid

In de jaren negentig van de vorige eeuw kwamen met toenemende privatisering en zelfstandiging van overheidstaken ook steeds meer klachten van ondernemers over oneerlijke concurrentie door overheden en organisaties met een band met de overheid. Daarom werd er in 1995 een werkgroep Markt en Overheid onder leiding van M.J. Cohen ingesteld om deze problematiek te onderzoeken en met oplossingen te komen. De werkgroep Cohen heeft in februari 1997 haar eindrapport uitgebracht waarin een kader voor de aanpak van deze problematiek was opgenomen. Het rapport adviseerde dat overheidsorganisaties die een publieke taak vervullen, geen marktactiviteiten mogen vervullen in concurrentie met de private sector, behoudens vier uitzonderingen waarbij via gedragsregels zoveel mogelijk gelijke concurrentie-

voorwaarden moeten worden gerealiseerd. De vier uitzonderingen waren:

- 1) marktactiviteiten onlosmakelijk verbonden met een publieke taak;
- 2) activiteiten met betrekking tot kennisinfrastructuur (universitair onderzoek uit derde geldstroom);
- 3) het benutten van technische minimumcapaciteit (civiel gebruik van militaire vliegvelden);
- 4) marktactiviteiten die voortkomen uit privatisering (energiedistributie).

Het toenmalige kabinet heeft besloten dat het Cohen rapport een goed beoordelingskader bood om verder uit te werken in een concreet wetsvoorstel en langs een viertal lijnen implementatieactiviteiten te ontwikkelen (Tweede Kamer 1996/1997, 24036 nr.45). Deze vier implementatielijnen waren:

- 1) doorlichting van organisaties binnen de rijksoverheid, resulterend in Aanwijzingen inzake het verrichten van marktactiviteiten door organisaties binnen de Rijksdienst;
- 2) analyse van en specifieke aanbevelingen voor zes clusters van organisaties;
- 3) overleg met decentrale overheden over de wijze waarop de aanbevelingen van de werkgroep Cohen op dit niveau hun doorwerking zullen krijgen;
- 4) voorstel voor wetgeving van het toetsingskader van de werkgroep Cohen.

In het kader van de beleidslijn Markt & Overheid zijn in de tweede helft van de jaren negentig een aantal overheidsinstanties die zich bezig hielden met commerciële activiteiten verzelfstandigd of afgesplitst zoals het

Kadaster en het KNMI. In 1998 werd bovendien besloten dat voor een bepaalde overheidsorganisatie de verantwoordelijke minister kon bepalen dat die organisatie een aantal bewerkingslagen voor bestanden mag uitvoeren, die tot een verbetering van de toegankelijkheid van overheidsinformatie leiden. Die bewerkingslagen hoeven niet tot de kerntaken van de overheidsorganisatie te behoren of binnen de publieke taak van die organisatie te vallen. Dit mocht worden gedaan wanneer de private sector hierin niet voorzag en het toegankelijk maken van die overheidsinformatie van groot maatschappelijk belang wordt geacht (Tweede Kamer 1997/98 24036 nr.98). Deze bewerkte gegevens kunnen vervolgens beschikbaar worden gesteld aan derden.

Het Kadaster was al vóór de werkgroep Cohen in 1994 verzelfstandigd. De verzelfstandiging leidde tot de mogelijkheid voor het Kadaster om BV's op te richten voor commerciële doeleinden zoals Kadata BV. Na de evaluatie van de verzelfstandiging van het Kadaster werden ook de wettelijke taken van het Kadaster verruimd en mocht het ook uit haar eigen gegevensbank zogenaamde halffabrikaten gaan produceren om de toegankelijkheid te bevorderen. Deze halffabrikaten moeten voor alle marktpartijen onder dezelfde condities beschikbaar zijn (Tweede Kamer 1997/98, 25600 XI, nr.59) en worden geleverd door Kadata, nu als afdeling van het Kadaster.

De Meetkundige Dienst (MD), oorspronkelijk opgezet om metingen te verrichten ten behoeve van waterstaatswerken, was in de jaren tachtig veranderd van een uitvoerende naar een meer technisch-wetenschappelijke dienst. Er werd in die tijd ook begonnen met het opzetten van digitale topografische bestanden. In de jaren negentig ging de MD zich steeds meer richten op activiteiten zoals advies op het gebied van geo-informatie en verkoop van (bewerkte) gegevens. In het ka-

der van de eerste implementatielijnen van het Cohen rapport werd de MD doorgelicht op marktactiviteiten. Na die doorlichting mocht de MD - onder bepaalde voorwaarden - doorgaan met zijn activiteiten. Er werd wel besloten om de naam van de MD te veranderen in de Adviesdienst Geo-informatie en ICT (AGI) omdat die naam de veranderde werkzaamheden beter reflecteerden. Rijkswaterstaat is sinds 1 januari 2006 een agentschap geworden.

Het door de regering voorgenomen wetsvoorstel ter regeling van de verhouding markt en overheid, is ondanks veel inspanningen na 10 jaren nog niet tot stand gekomen (Tweede kamer 2003/04 28050, nr.7-8. Er wordt nu gewerkt aan een nieuw wetsvoorstel.

2.4.1 Aanwijzingen inzake verrichten marktactiviteiten door organisaties binnen de rijksdienst

In het kader van de eerste implementatielijnen zijn door de Ministerraad de zogenaamde "Aanwijzingen inzake verrichten marktactiviteiten door organisaties binnen de rijksdienst" opgesteld en op 1 juli 1998 ingevoerd (Stcrt 8 mei 1998, nr.95, p. 8). Deze worden nu nog steeds gehanteerd als regels voor toetreding tot een markt door een rijksdienst en voor het gedrag van die rijksdienst op de markt na eventuele toetreding. De Aanwijzingen hebben niet de status van officiële wetgeving maar kunnen als een vorm van pseudo-wetgeving worden aangemerkt.

De Aanwijzingen zijn na drie jaar geëvalueerd. Uit de evaluatie kon worden geconcludeerd dat de Aanwijzingen hebben bijgedragen aan een grotere bewustwording van de problematiek van het optreden van de overheid op de markt. Overigens bleek dat het merendeel van de klachten geen betrekking had op de rijksoverheid, maar op andere overheden (Tweede Kamer 2001/02, 28000

XIII, nr.42). De Aanwijzingen blijven gehandhaafd voor rijksdiensten inclusief agentschappen (b.v. Rijkswaterstaat), maar exclusief zelfstandige bestuursorganen (b.v. het Kadaster), lagere overheden en private organisaties. Samenvattend, bepaalt het kabinetsbeleid inzake "Markt en Overheid" dat als overheidsinstellingen in of naast hun taak commerciële activiteiten verrichten, het uitgangspunt daarbij moet zijn dat zij zich in een zelfde concurrentiepositie bevinden als private ondernemingen die zich eveneens op die markt bevinden. Het gaat dan om het creëren van een gelijk speelveld voor zowel publieke als private partijen. Dit betekent dat iedereen onder dezelfde voorwaarden toegang tot basisinformatie moet krijgen. Concreet betekent het verder dat overheidsorganen geen speciale fiscale behandeling krijgen, dat er geen subsidie voor marktactiviteiten mag worden uitgekeerd, en dat kosten van arbeids-, vermogens- en productiemiddelen van de marktactiviteiten moeten worden verrekend in de prijs.

Bepalend voor de toepasselijkheid van het regime Markt en Overheid, in het bijzonder van de Aanwijzingen, is de vraag of met het beschikbaar stellen van geo-informatiebestanden op de markt door organisaties binnen de Rijksdienst sprake is van een economische activiteit. Dat zou kunnen worden aangenomen als er feitelijk concurrentie op het punt van de bestanden is van private partijen. Bekend is dat door een aantal bedrijven - die vergelijkbare producten op de markt brengen - op deze grond bezwaar is gemaakt tegen het voornemen tot vrijgeven van het Nationaal Wegen Bestand (zie kader) door RWS-AGI. Zoals hiervoor ook reeds werd gesteld zijn als gevolg van de Aanwijzingen marktactiviteiten door organisaties van de Rijksdienst nog maar zeer beperkt mogelijk. Dat is het geval o.a. wanneer de wet daartoe de mogelijkheid opent. Hoofdstuk 5A van de Wob inzake hergebruik van overheidsinformatie biedt nu - wanneer het om verstrekking

van gegevensbestanden gaat - deze wettelijke grondslag. Maar dan dienen nog op basis van nr.16 van de Aanwijzingen alle redelijkerwijs toe te rekenen kosten in de te vragen prijs

van de bestanden te worden doorberekend. Zoals hierboven in hoofdstuk 2.1 aangegeven, geeft de Wob Hfdst 5A voor een dergelijk voorschrift wettelijke de ruimte.

Nationaal Wegenbestand (NWB)

Het Nationaal Wegenbestand (NWB) is een digitaal geografisch netwerk van de Nederlandse verkeers- en vervoersinfrastructuur (weg, water, rail). Het bestand is voortgekomen uit de behoefte aan één geïntegreerd digitaal wegenbestand (in een schaal van 1:10.000), gebaseerd op het Geografisch Kernbestand. Het NWB is opgebouwd uit de onderdelen Wegen, Vaarwegen en Spoorwegen en wordt beheerd door de Adviesdienst Verkeer en Vervoer (AVV). Het NWB-wegen bevat alle in Nederland voor het verkeer opengestelde wegen die voorzien zijn van een straatnaam of -nummer en in beheer zijn bij het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen (www.dataportal.nl). Het NWB-Wegen is in 1998 gereedgekomen en het NWB-Vaarwegen in 2001 en het NWB-spoorwegen in 2003. Bij AVV staat het bekend als Basisbestand Netwerken - het zogenaamde "BN". Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft ervoor gekozen het Nationaal Wegenbestand te gaan gebruiken als het centrale instrument voor alle geografische informatie over weg-, water- en railinfrastructuur binnen het ministerie. Ook wil men bevorderen dat andere overheidsorganisaties dat gaan doen zodat het NWB, binnen de overheid hét digitale standaardnetwerk op het gebied van verkeer en vervoer in Nederland wordt (Gebruikershandleiding 2003).

In de conversie naar het NWB is het netwerk gecorrigeerd en gecompleteerd op basis van de bestanden van de Topografische Dienst Kadaster (TDK). Om de nauwkeurigheid te verhogen, is de geometrie van het VLN aangepast aan die van de hartlijnen van het Top10Wegenbestand van de TDK. Het bestand is nu geometrisch correct en past op andere kaarten zoals Top10Vectorkaarten van de TDK. (Gebruikershandleiding 2003)

Het BN is een database met een tijdscomponent (de datering); met andere woorden zowel de historische als actuele netwerkgegevens zijn in een database opgeslagen. Dit maakt het bijvoorbeeld mogelijk d.m.v. selecties de situatie op een bepaalde datum weer te geven of bijvoorbeeld alleen de wijzigingen vanaf een bepaalde datum te laten zien (Gebruikershandleiding 2003).

Het regelcomplex Markt en Overheid wil oerlelijke concurrentie van overheidspartijen tegengaan en op markten een gelijk speelveld creëren voor publieke en private partijen. Door de verplichting tot het in rekening brengen van een marktconforme tegenprestatie, levert echter paradoxaal genoeg het Markt en Overheid-regime momenteel strikt genomen een belemmering op voor de vrijmaking van overheidsbestanden voor private partijen.

De vraag zou echter gesteld kunnen worden of het vrijgeven van geo-bestanden een economische activiteit is? Gelet op recente jurisprudentie in zowel Nederland als Europa waarschijnlijk wel, maar dan zou bij de betrokken overheid toch sprake moeten zijn van een economische machtspositie en met als doel om concurrenten uit de markt te stoten om daarna zelf hogere prijzen te gaan rekenen (het zogenaamde "predatory pricing"). Het blijvend vrijgeven van geodata om de

kenniseconomie te bevorderen valt echter niet in deze categorie. Rijksoverheidsorganisaties die voor het uitvoeren van publieke taken niet afhankelijk zijn van eigen inkomsten, hebben waarschijnlijk geen behoefte aan omzetten of marktaandeelen. Het is dan ook de vraag of voor dit soort gevallen de Aanwijzingen van toepassing zijn. In het kort geding

van Rijkswaterstaat/Thales (KG Den Haag, 05/66, zie kader) in 2005 werden de Aanwijzingen terzijde geschoven. Uiteindelijk zal een beslissing moeten worden genomen of de belangen van de Wob – stimulering van de kennismaatschappij – zwaarder wegen dan de belangen van de Aanwijzingen.

Kort Geding Rijkswaterstaat-AGI / Thales e.a.

Een van de weinige uitspraken op het gebied van geo-informatie is de uitspraak in het kort geding op 18 februari 2005 van de Rechtbank 's-Gravenhage (sector civiel recht – voorzieningsrechter, rolnummer K05/66).

Rijkswaterstaat (RWS) had voor eigen gebruik een GPS referentienetwerk laten opzetten waarvoor radioapparatuur van het bedrijf Thales Navigation BV werd gebruikt. Het signaal was niet gecodeerd en kon door elke GPS-ontvanger van het merk Thales worden opgevangen. Er zijn een aantal andere bedrijven die ook GPS referentienetwerken aanbieden maar dan voor commerciële doeleinden. Omdat het netwerk van RWS in feite gratis te ontvangen was, heeft één van de publieke bedrijven, LNR Globalcom BV, RWS per brief op 29 december 1998 gewezen op de mogelijke nadelige gevolgen van het ongecodeerd, en dus publiekelijk, aanbieden van GPS-data. RWS heeft in een brief gedateerd 14 november 2000 aan LNR laten weten dat waar nodig, maatregelen getroffen zouden worden om gebruik door derden tegen te gaan. Dit bleek echter niet zo eenvoudig uit te voeren, en RWS liet per memo op 18 juli 2001 weten dat het GPS-signaal zonder vergoeding aan derden beschikbaar zal worden gesteld. LNR, samen met zes andere bedrijven stapten daarop naar de rechter. Zij stelden dat RWS onrechtmatig handelde door het netwerk kosteloos aan derden aan te bieden. Dit zou ten eerste in strijd zijn met de toezegging die RWS aan LNR had gemaakt, en ten tweede omdat potentiële klanten van de commerciële bedrijven nu voor apparatuur van Thales zouden kiezen en dus was dit een verboden steunmaatregel op grond van artikel 87 EG-verdrag. Bovendien zou het handelen van RWS in strijd zijn met het “Besluit toegestane marktactiviteiten Rijkswaterstaat wegens onlosmakelijk verbondenheid met publieke taak dan wel ter benutting van noodzakelijke restcapaciteit” en de “Aanwijzingen inzake het verrichten van marktactiviteiten door organisaties binnen de rijksdienst”. De rechter oordeelde echter dat het voordeel dat Thales genoot het gevolg was van het oorspronkelijk aannemen van de opdracht om het GPS-netwerk te ontwikkelen. Omdat de broncode publiek was, viel het nog maar te bezien of er een werkelijk voordeel voor Thales was. Omdat het GPS-netwerk voor eigen gebruik was opgezet, was er in dit geval geen sprake van – al dan niet gratis aangeboden – marktactiviteiten (Geo-Info 2005-4, p. 217-218).

Men moet echter rekening houden dat dit een kort geding uitspraak betreft. Sinds dit kort geding uitspraak is er een bodemprocedure gestart door een of meer van de betrokken bedrijven. Tot er meer duidelijkheid is, kan deze uitspraak niet als leidraad worden gebruikt.

2.5 Financiële Belangen

In Nederland mogen overheden een financiële tegenprestatie vragen voor het verstrekken van gegevens; zowel de Wob als de Aanwijzingen laten dit toe. Daarvoor worden drie modellen gehanteerd, namelijk het kostendekkend model, een verstrekkingkosten model en gratis verstrekking. De nota “Naar optimale beschikbaarheid van overheidsinformatie” (van Boxtel 2000) geeft het beleidskader voor het toegankelijkheidsbeleid. Voor overheidsinformatie mogen in principe alleen de marginale kosten van de verstrekking van de informatie in rekening worden gebracht (bijvoorbeeld de telefoontikken, of de prijs van een floppy). De beleidslijn maakt een uitzondering voor overheden die vallen onder specifieke wetgeving, zoals het Kadaster en overheden waar de beleidslijn tot budgettaire problemen zal leiden. Zowel de PSI Richtlijn als de Wob laten een kostendekkend model toe, dat wil zeggen, overheidsorganen mogen hun gemaakte kosten inclusief een redelijk rendement op hun investeringen verhalen op afnemers. Dit model wordt op basis van een wettelijke regeling gehanteerd door instanties zoals het Kadaster, die geheel afhankelijk zijn van hun eigen inkomsten. Het Kadaster bekostigt zichzelf grotendeels uit verplichte vastgoedregistraties en voor een klein deel uit de verkoop van zogenaamde halffabrikaten. Voor de meeste overheidsorganen geldt echter dat geo-informatie wordt ingewonnen en bijgehouden als onderdeel van hun (andere) wettelijke taken. Aangezien die kosten worden betaald uit de jaarlijkse begroting, zijn die instanties daarvoor niet direct afhankelijk van de inkomsten uit geo-informatie. Voor deze instanties geldt dat zij hun gegevens tegen verstrekkingkosten zouden kunnen leveren. In de praktijk houdt dit in dat als gegevens op een drager moeten worden aangeleverd de administratieve en portokosten worden doorberekend aan de afnemer, terwijl voor

gegevens die via internet(service) beschikbaar worden gemaakt, geen kosten worden berekend. Bij gratis verstrekking worden geen kosten in rekening gebracht. In de digitale wereld bestaat er in feite weinig verschil meer tussen het verstrekkingkosten model en het gratis verstrekking model. Bovendien worden bij deze modellen de gegevens vaak zonder juridische beperkingen beschikbaar gesteld. Bij het kostendekkend model worden de gegevens wel met beperkingen geleverd. Private bedrijven hanteren een winstmakend model voor het verstrekken van gegevens of diensten omdat zij zijn afhankelijk van hun eigen inkomsten. Zonder een dergelijk model kunnen zij immers niet economisch overleven.

3 Maatregelen om belemmeringen weg te nemen

3.1 Terughoudend gebruik van beroep op intellectueel eigendom

De overheid werkt al een aantal jaren aan de ontsluiting van overheidsinformatie. Programma's zoals de Elektronische Overheid en de Andere Overheid dragen hier voor een grote mate aan bij. De Wet openbaarheid van bestuur heeft als doelstelling een ieder in staat te stellen om informatie van de overheid te kunnen krijgen. Ook binnen Europa heeft het beschikbaar stellen van overheidsinformatie voor hergebruik een hoge prioriteit (PSI Richtlijn). Het is namelijk niet voldoende dat de informatie openbaar is, de informatie moet ook kunnen worden hergebruikt, dwz toegankelijk en beschikbaar zijn voor andere gebruikers (van Boxtel 2000). Dit betekent dat overheidsinstanties bij het beschikbaar stellen van databestanden in mindere mate een beroep zouden moeten doen op de rechten van intellectueel eigendom, dan wel een beroep op bijvoorbeeld de auteurswet of de databankenwet niet moeten gebruiken om allerlei bezwarende voorwaarden te stellen met betrekking tot toegankelijkheid en beschikbaarheid van de databestanden. Alleen op deze manier zal het mogelijk zijn dat er een bloeiende industrie van value-added producten en services ontstaat in Nederland.

Hoewel het zo op het oog lijkt dat intellectueel eigendom veel beperkingen opwerpt, dient intellectueel eigendom er vooral toe om een investering te beschermen. Met licenties

kunnen werken en databanken, waaronder geo-bestanden, beschikbaar worden gesteld voor hergebruik. Het probleem in Nederland is niet zozeer dat de geo-bestanden niet voor hergebruik beschikbaar zijn. Het probleem ligt meer op het vlak van de licenties die elk hun eigen voorwaarden kennen en vaak ingewikkeld en onbegrijpelijk zijn. Zeker als men gegevens uit verschillende bestanden wil gaan combineren, kan het een puzzel zijn om erachter te komen wat men wel en wat men niet met de betreffende bestanden mag doen. Bovendien kunnen de bedragen die voor sommige bestanden worden gevraagd, op zich al een belemmering vormen. Stroomlijning en vereenvoudiging van voorwaarden lijkt dus een eerste vereiste voor verbeterd hergebruik. Het concept van de Creative Commons kan daarbij een hulpmiddel zijn (zie kader). Dit zou voor het volledig vrijgeven of het laagdrempelig toegankelijk maken dan wel beschikbaar stellen van overheidsdata bestanden verder moeten worden onderzocht.

Waar overheidsgeodatasets zijn aangelegd met behulp van derden zoals het gebruik van luchtfoto's van een private onderneming, worden meestal contracten afgesloten die het gebruik voor het uitvoeren van de kerntaken van die overheid toelaten maar doorlevering niet toestaan. Voordat die datasets vrij beschikbaar worden gesteld, zouden deze contracten eerst nauwkeurig bestudeerd moeten worden. Voor deze bestanden geldt ook dat het heel goed mogelijk zou zijn verouderde bestanden wel vrij beschikbaar te stellen. Bij het aangaan van nieuwe afspraken, zou het feit dat de bestanden beschikbaar of toegankelijk kunnen worden gesteld, meegenomen moeten worden. Dit geldt niet alleen voor publiekprivate samenwerkingsprojecten maar ook voor samenwerkingsprojecten tussen verschillende overheidsorganen zoals de bij de "data-voor-data" afspraken.

Creative Commons

Creative Commons is in 2001 opgericht in de Verenigde Staten als een non-profit organisatie in reactie op bepaalde ontwikkelingen binnen het Amerikaanse auteursrecht, zoals de toenemende concentratie van auteursrechten in de handen van enkele grote marktpartijen en daarmee gepaard gaande strengere regelgeving in het algemeen en de verlenging van de duur van het auteursrecht - van 50 naar 70 jaar na de dood van de auteur (in lijn met Europa) en naar 95 jaar voor bedrijven - in 1998 in het bijzonder. Creative Commons (CC) is van mening dat dit de ontsluiting van wetenschappelijke werken en creatieve werken van (beginnende) auteurs via het internet teveel beperkt. In plaats van de auteursrechtelijke “all rights reserved” benadering werken zij aan een “some rights reserved” benadering. Daarom bieden zij - onder meer - licenties aan die schrijvers, filmmakers, fotografen et cetera, de mogelijkheid geeft om met behoud van hun auteursrechten werken (via het internet) laagdrempelig te verspreiden en ter beschikking te stellen voor hergebruik door derden, de zogenaamde Creative Commons licenties. Deze licenties leveren een bijdrage aan eenvoud en transparantie voor de wijze waarop intellectueel eigendom kan worden geëxploiteerd in het digitale domein (Groeneveld et al. 2005). In de afgelopen jaren zijn in steeds meer landen Creative Commons organisaties opgezet en zijn de Amerikaanse licenties omgezet naar het nationale recht van de betreffende landen. In Nederland is dit in 2004 gedaan door het Instituut voor Informatierecht (IvIR) van de Universiteit van Amsterdam. De populariteit van Creative Commons licenties wordt bewezen door het feit dat hun aantallen exponentieel stijgen. Eind 2005 waren er wereldwijd ongeveer 14 miljoen websites die verwijzen naar een CC-licentie, eind 2006 waren er meer dan 140 miljoen!

Creative Commons Nederland biedt via haar website (gratis) zes standaardlicenties aan waarmee een licentiegever werken ter beschikking kan stellen aan derden. Naast standaard clausules, zoals verplichte naamsvermelding, die voor elke licentie verplicht zijn, bevatten de zes CC-licenties elk een of meer van de volgende voorwaarden:

- de licentienemer mag een werk wel of niet voor commerciële doeleinden gebruiken;
- hij mag wel of geen bewerkingen maken van het werk (afgeleide werken);
- hij is wel of niet verplicht om de bewerkingen van het in licentie gegeven werk onder dezelfde licentievoorwaarden aan te bieden aan derden (gelijk delen).

Van de CC-licentievarianten bestaan steeds drie versies: een vereenvoudigde lekenversie, een juridische versie en een computerleesbare versie die ook voor DRM kan worden gebruikt. De lekenversie beslaat enkele regels in eenvoudig Nederlands met de relevante symbolen. De juridische versie beslaat enkele pagina's in juridische taal, dit is de daadwerkelijke overeenkomst die bindend is. De computerleesbare versie bestaat uit een XML-code met een vertaling van de licentie voor de computer, en zorgt ervoor dat zoekmachines en andere applicaties het werk kunnen identificeren aan de hand van de gebruiksvoorwaarden. Dit bevordert het zoeken en kunnen vinden van bestanden die geschikt zijn om te gebruiken voor eigen doeleinden.

De huidige licentiebepalingen van overheidsgeo-informatie verschillen niet zo sterk met de standaard licentiebepalingen die beschikbaar zijn onder een CC-licentie en kunnen dus redelijk makkelijk worden “vertaald” in categorieën die met symbolen kunnen worden weergegeven. De Nieuwe Kaart van Nederland gebruikt al sinds 1 januari 2006 een Creative Commons licentie.

3.2 Overheidsbeleid Markt en overheid

Stond na het rapport van de Commissie Cohen vooral centraal het creëren van een gelijk speelveld voor publieke en private partijen bij het op de markt brengen van data in de handen van de overheid, tegenwoordig richt de discussie zich vooral op de mogelijkheden tot vrije verstrekking, dan wel het toegankelijk maken van databestanden om daarmee de kenniseconomie binnen Nederland te bevorderen. Deze beleidswijziging – die ook ten grondslag heeft gelegen aan de PSI Richtlijn – is echter nog niet neergelegd in formele wetgeving of beleidsstukken. Er is voorts onduidelijkheid over de wettelijke status van de “Aanwijzingen inzake verrichten marktactiviteiten door organisaties binnen de rijksdienst”. Moeten deze als richtlijnen worden beschouwd of als min of meer formele regelgeving? Bovendien gelden de Aanwijzingen alleen voor een beperkte groep overheidsorganisaties, namelijk alleen rijksoverheid. De lagere overheden vallen niet onder specifieke wetgeving op het gebied van Markt en Overheid en de ZBO’s zoals het Kadaster en het KNMI vallen onder eigen specifieke wetgeving. Totdat er of duidelijke jurisprudentie komt, of formele wetgeving op het gebied van markt & overheid zal die onzekerheid blijven bestaan.

3.3 Nieuw wetsvoorstel Markt & Overheid

Intussen is er wel een nieuw ontwerp-wetsvoorstel opgesteld voor wijziging van de Mededingingswet ter invoering van regels voor ondernemingen met een bijzondere taak en overheidsorganisaties, het Wetsvoorstel Markt & Overheidsregels. Dit ontwerp is nog

niet openbaar gemaakt, maar de Sociaal Economische Raad (SER) heeft in een brief aan het Ministerie van Economische Zaken van 7 december 2005 daarover reeds een advies uitgebracht. De Raad ziet dit wetsvoorstel als een stap in de goede richting, zeker omdat de markt- en overheidsregels een onderdeel zullen worden van de Mededingingswet. De SER heeft echter nog twijfels omdat een werkbaar evenwicht tussen het belang van de bestuurlijke autonomie en het belang van gezonde concurrentieverhoudingen in het wetsvoorstel ontbreekt. Er wordt overheden een vluchtweg geboden doordat zij economische activiteiten tot publiek belang kunnen bestempelen zonder dat de economische effecten van die activiteiten worden getoetst. Er komt een publicatieplicht voordat economische activiteiten zullen worden verricht maar er worden geen sancties voorgesteld op overtreding daarvan. Naar verluid zou het ontwerp wetsvoorstel niet meer integraal verplichten tot het aanrekenen van alle kosten bij het verstrekken van gegevens die door de overheidsinstantie zijn verkregen in het kader van de uitoefening van zijn publieke taak. Het wetsvoorstel ligt al sinds december 2005 bij de Raad van State voor advies (Tweede Kamer 2005/06 30071 nr.6 p.4). Het valt te verwachten dat het advies pas door de nieuwe minister van Economische Zaken zal worden opgepakt (Tweede Kamer 2006/07 30071, nr.35).

3.4 Basisregistraties

In kader van de efficiëntere overheid worden tussen 2007 en 2009 zes basisregistraties ingevoerd, te weten de Basis Gebouwenregistratie (BGR), Basisregistratie Adressen (BRA), Basisregistratie Kadaster (BRK), Basisregistratie Topografie (BRT), Nieuwe Handelsregister (NHR) en Gemeentelijke Basisregistratie Persoonsgegevens (GBA). De

Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) is een combinatie van de BGR en de BRA. Intussen is ook de registratie van WOZ-waarden als basisregistratie aangewezen. Daarnaast zijn er nog zes beoogde basisregistraties waaronder de Data & Informatie Nederlandse Ondergrond (DINO) en de Grootchalige Basiskaart Nederland (GBKN). De basisregistraties die bij wet worden geregeld zijn bedoeld om gegevens die intensief worden gebruikt in meerdere beleids-, uitvoerings- en handhavingketens te stroomlijnen. Door de basisgegevens vast te leggen in een stelsel van registraties, ontstaat ordening in deze grote hoeveelheid aan gegevens en neemt de kwaliteit daarvan toe. De overheden moeten verplicht gebruik maken van deze basisregistraties en mogen deze gegevens niet meer zelf aanleggen. Burgers en bedrijven hoeven slechts eenmalig hun gegevens aan te bieden. Dit is helemaal in lijn met het principe van eenmalig inwinnen en meervoudig gebruiken. Dit zal tijd en kosten besparen. Bovendien zal de kwaliteit van de gegevens betrouwbaarder worden. Overheidsgebruikers zullen verplicht worden om onjuistheden in gegevens terug te melden bij de basisregistratie die de gegevens heeft verstrekt. Deze zal dan op zijn beurt verplicht zijn om de meldingen te onderzoeken en indien nodig de gegevens te verbeteren.

De BGR en de BRA zijn vooralsnog de primaire verantwoordelijkheid van VROM. De BGR en de BRK bevatten naast administratieve gegevens ook geometrische gegevens. De BRT bevat alleen geometrische gegevens. Het Kadaster wordt verantwoordelijk voor de BRK en de BRT en de Kadasterwet wordt daarom aangepast. De BRK bestaat uit kadastrale registratie en de kadastrale kaart. De BRT zal uit de TOP10NL en daarvan afgeleide kaarten bestaan. De regels voor de informatielevering van het Kadaster zullen daarom worden aangepast. Een van de gevolgen die de status van basisregistratie voor de TOP10NL met zich meedraagt, is dat de

bijhoudfrequentie zal worden verhoogd naar eens per twee jaar of hoger. Het wordt overigens niet verplicht voor het uitvoeren van publieke taken om de TOP10NL te gebruiken daar waarvoor deze schaalniveaus niet geschikt zijn. Voor grootschalige topografie (1:1000 en dergelijke) is de GBKN in gebruik, welke ook waarschijnlijk wordt aangemerkt als toekomstige basisregistratie. De tariefstelling van het Kadaster is gerelateerd aan de eis die aan het Kadaster wordt gesteld om kostendekkend te opereren. De tarieven die hiervoor worden gehanteerd zijn vastgelegd in lagere regelgeving, te weten de Regeling tarieven Kadaster. Deze regeling zal in een latere fase worden aangepast (Tweede Kamer 2005/06 30544, nr.3). Het ligt in de verwachting dat de tarieven voor de basisregistratiegegevens van het Kadaster naar beneden zullen komen. Voor het NHR wordt de tariefstelling voor raadplegen voorlopig ook niet afgeschaft. Volgens de Minister zou het wel of niet afschaffen daarvan moeten worden geplaatst in de veel bredere discussie over de financiering van het totale stelsel van basisregisters. In dat licht heeft een voortijdige afschaffen van het tariefsysteem bij het handelsregister nu een te sterke precedentwerking naar andere basisregisters. De kosten die worden doorberekend betreffen vooral de personele apparaatskosten van het beheren van het handelsregister. In verhouding daarmee zijn de computer- en transmissiekosten marginaal (Tweede Kamer 2006/07 30656 nr.6).

Hoewel er in alle opzichten hard gewerkt wordt aan het stelsel van basisregistraties, valt niet aan de indruk te ontkomen dat een duidelijke en samenhangende visie op de bekostiging van de registraties vooralsnog ontbreekt. Ook een eenduidige visie op de toegankelijkheid en beschikbaarheid van de gegevens uit basisregistraties voor private partijen en personen lijkt nog niet aanwezig. Dit klemmt te meer waar deze registraties bij wet worden geregeld en een visie op deze vraag-

stukken die strookt met de algemene wens om zoveel mogelijk overheidsdata vrij toegankelijk en beschikbaar te krijgen, noodzakelijk is.

3.5 Alternatieve financieringsmodellen

Overheidsorganisaties kunnen en mogen vaak niet hun eigen value added producten maken. Dit is dan ook bij uitstek de taak van de private sector. Echter, een van de redenen dat de private sector weinig gebruik maakt van (overheids)geodata voor het produceren van die value-added diensten en producten is kosten. Bij het kostendekkend model dat door een aantal overheidsorganisaties wordt gehanteerd, moet er eerst geld worden betaald voordat een product of dienst kan worden ontwikkeld en getest. Maar als gebruikers die kosten te hoog vinden zal het niet de moeite waard zijn voor hen om producten en diensten te ontwikkelen (van Loenen 2006). Daarom zouden alternatieve financieringsmodellen ook in beschouwing kunnen worden genomen. Deze alternatieve modellen zijn beschreven in het proefschrift van B. van Loenen uit 2006, en een korte samenvatting volgt hieronder.

Een keuzemogelijkheid is dat alle overheidsgeodata na een bepaalde periode (bijvoorbeeld vijf jaar) vrij beschikbaar wordt voor hergebruik. Een bezwaar is dat de informatie dan al relatief oud is en daarom zijn actualiteit heeft verloren.

Een andere mogelijkheid is dat de actuele datasets vrij beschikbaar worden gesteld aan die bedrijven die value-added producten en diensten willen ontwikkelen. Wanneer dit product op de markt wordt gebracht, krijgt de betrokken overheidsorganisatie een percentage van de omzet in de vorm van royalty's. Het voordeel van dit model is dat bedrijven een kans krijgen om winstgevendende producten en diensten te ontwikkelen zonder hoge kosten vooraf.

In beide modellen worden geodatasets beschikbaar gesteld in een testbed omgeving. Een bedrijf wordt de tijd gegund om de datasets te gebruiken voor het ontwikkelen en testen van value-added producten en diensten. De huidige licenties maken weliswaar onderscheid tussen gebruik voor interne bedrijfsvoering en extern gebruik maar zijn door hun bezwarende voorwaarden niet gericht op het specifiek ontwikkelen van value-added producten en diensten. De PSI Richtlijn bepaalt dat de voorwaarden voor het hergebruik van documenten niet discriminerend mogen zijn voor vergelijkbare categorieën van hergebruik (art.10). Ook houdt de PSI Richtlijn geen rekening met het innen van royalty's, alleen met een kostendekkend en/of verstrekingskosten model (art.6). Wil men een alternatief financieringsmodel gebruiken, dan zullen de licentievoorzwaarden aangepast moeten worden, zonder direct in strijd te zijn met de PSI Richtlijn. Dat zal enige creativiteit vergen maar het zal zeker de moeite waard zijn om te onderzoeken.

INSPIRE

Op Europees niveau is men zich bewust dat de ruimtelijke informatievoorziening in Europa erg versnipperd is en er grote verschillen zijn in beschikbaarheid en toegankelijkheid van de datasets. Ook is er sprake van dubbel inwinnen van informatie. Dit alles maakt het moeilijk om de datasets die er zijn te vinden, toegang toe te krijgen en te gebruiken. Daarom heeft de Europese Commissie in juli 2004 een voorstel ingediend voor de zogenaamde INSPIRE Richtlijn na drie jaar van voorbereidend werk. De naam "INSPIRE" is een afkorting voor 'Infrastructure for Spatial Information in the European Community'. De Richtlijn is gericht op het verbeteren van de bruikbaarheid van ruimtelijke gegevens die door de lidstaten is verzameld. Een sleutel-doelstelling van de Richtlijn is om een effectieve basis voor een Europese infrastructuur voor ruimtelijke informatie tot stand te brengen. Deze infrastructuur is bedoeld voor beleidsmakers binnen de verschillende lagen van de overheid, van lokaal tot Europees niveau. Ook de burger en het bedrijfsleven zouden op die manier toegang moeten kunnen krijgen tot de gewenste geo-informatie. In eerste instantie beperkt INSPIRE zich tot geo-informatie, die nodig is voor milieubeleid. In een later stadium zal INSPIRE zich uitbreiden naar andere beleidsterreinen.

In juni 2005 werd een politieke overeenkomst bereikt en een gemeenschappelijke positie werd officieel aangenomen op 23 januari 2006. Gedurende een tweede lezing van het voorstel op 13 juli 2006 nam het Europese Parlement 36 wijzigingen op de gemeenschappelijke positie aan. De Commissie kon zich niet vinden in al deze wijzigingen dus werd een geschillenprocedure gestart. Op de eerste dag van de geschillenprocedure werd al een overeenkomst bereikt. De Richtlijn is op 22 november 2006 aangenomen en wordt nu vertaald in de 22 benodigde talen. De officiële tekst zal waarschijnlijk in 2007 in werking treden. Één van de grootste knelpunten in het oorspronkelijk ontwerp – het al of niet gratis kunnen zien van data – is niet in de Richtlijn voorgescreven. In plaats daarvan is ervoor gekozen om dit aan de nationale regelgeving over te laten. INSPIRE wil zich niet alleen op technische standaarden, protocollen en metadata richten, maar ook op organisatorische aspecten en bijbehorend informatiebeleid, waaronder de ontwikkeling, het beheer en de toegang tot geo-informatie. INSPIRE wil daarbij verder gaan dan de PSI Richtlijn. INSPIRE kent op het gebied van gebruik van overheidsinformatie (zoals viewing / web services) overlap met de PSI Richtlijn. In de toekomst zouden deze richtlijnen met elkaar kunnen conflicteren.

4 Conclusie

4.1 Consequenties van vrije verstrekking van geo-informatie

Vrijgeven van overheidsgeo-informatie zal vooral nieuwe bedrijven ruimte geven om toegevoegde waarde producten te ontwikkelen zonder eerst zwaar te moeten investeren in dure bestanden. Op die manier zou de kennisindustrie – ook buiten het geoveld, zoals bijvoorbeeld de gaming industrie – worden gestimuleerd. Niet alleen de maatschappij zal hiervan profiteren, ook de overheid zal profiteren. Er zullen er meer banen worden geschapen en meer producten worden gecreëerd. Dat betekent dat er meer belasting in de vorm van vennootschap-, inkomsten- en omzetbelasting zal worden geïnd door de overheid (van Loenen et al. 2005). De potentiële waarde van geo-informatie is moeilijk in te schatten. Ravi maakte een aanname van een jaarlijkse omzet in de geo-informatie sector van 2,7 miljard euro in 2001 met een groei van 10% per jaar (Ravi 2003). Pira International Ltd schatte de economische waarde van geo-informatie op 36 miljard euro in Europa (Pira International Ltd 2000). De betrouwbaarheid van deze schattingen is heel erg laag (zie voor een kritische noot o.a. van Loenen & Zevenbergen 2006). Voor bedrijven die geo-informatie gebruiken voor hun eigen bedrijfsvoering, kunnen de kosten ook dalen. Geo-informatie moet regelmatig worden geactualiseerd dus zelfs al hebben die bedrijven reeds geïnvesteerd in die overheidsbestanden, zullen hun actualiseringkosten in de toekomst dalen.

Aan de andere kant zullen bedrijven die zelf geo-informatie inwinnen en/of verstrekken worden benadeeld. Deze bedrijven hebben

vaak al geïnvesteerd in bestanden met andere standaarden. Zij zouden daarom meer last hebben wanneer overheidsbestanden vrij beschikbaar komen in concurrentie met hun eigen bestanden. Het vrijgeven van overheidsgeodata zal als een bedreiging voor hun bedrijfsvoering worden gezien, maar men kan ook stellen dat in een dynamische wereld als de geo-wereld, dit onder ondernemersrisico's moet worden gerekend. Die bedrijven zouden hun reeds verworven marktpositie kunnen handhaven door zich in kwaliteit en toepasbaarheid te onderscheiden van de overheidsgeodata. De overheidsgeobestanden zijn geproduceerd voor het uitvoeren van publieke kerntaken en zullen daarom niet altijd direct toepasbaar voor andere doeleinden zonder bewerkingslagen.

4.2 Uitoefenen van intellectuele eigendomsrechten door overheidsinstanties

Het is nog maar de vraag in welke mate instanties met een publieke taak beroep mogen doen op auteursrechten en databankrechten. Die rechten dienen als prikkel voor de productie van werken of van databanken. Maar die prikkel ontbreekt bij overheidsinstanties, zij hoeven immers niet geprikkeld te worden om hun publieke taken uit te voeren (Kabel et al. 2006, p.15). Geo-informatie die wordt geproduceerd ten behoeve van een publieke taak en die wordt gefinancierd met publieke middelen, zou gezien de rechtsgrond voor auteurs- en databankenrecht tot het publieke domein moeten behoren. De vraag is dan of de overheid haar toekomstige rechten wel mag uitoefenen. Het Hof van Justitie EG heeft een aantal uitspraken gedaan inzake databankenrecht die tot de mogelijke conclusie zou kunnen leiden dat databanken die gecreëerd zijn door overheidsinstanties met het oog op de vervulling van publieke taken zich niet altijd lenen voor een exclusief databankenrecht. In gevallen waar dat wel zo is, kan voor hergebruik niet meer dan een redelijke

vergoeding worden gevraagd (Kabel et al, 2006 p.2, p.9, p.12-15). Dit wordt ook onder-

steund door de PSI Richtlijn en door de recent aangenomen INSPIRE Richtlijn.

Data & Informatie Nederlandse Ondergrond (DINO)

In verband met de geowetenschappelijke informatiefunctie voert TNO het beheer over een databank met data en informatie betreffende de Nederlandse bodem en ondergrond en de daarin voorkomende natuurlijke bestaansbronnen. Deze Data & Informatie Nederlandse Ondergrond (DINO) bestanden worden sinds 2001 ontsloten via het DINO-loket. Het DINO-systeem is de centrale opslagplaats voor geowetenschappelijke gegevens over de diepe en ondiepe ondergrond van Nederland. Het archief omvat diepe en ondiepe boringen, grondwatergegevens, sonderingen, geo-elektrische metingen resultaten van geologische, geochemische en geomechanische monsteranalyses, boorgatmetingen en seismische gegevens. Alleen de niet-vertrouwelijke gegevens worden via het DINO-loket openbaar gemaakt. DINO gegevens worden tegen verstrekkingkosten geleverd en mogen worden hergebruikt, ook voor commerciële toepassingen. Voor particuliere gebruikers en universitaire onderzoekers worden de gegevens gratis verstrekt. Zakelijke gebruikers betalen verstrekkingkosten gebaseerd op een uurtarief. Sinds de DINO gegevens tegen verstrekkingkosten beschikbaar zijn gesteld, is het gebruik sterk toegenomen, vooral door het bedrijfsleven en andere overheden (TNO 2006). De DINO bestanden worden op dit moment ook in beschouwing genomen om als basisregistratie te gelden.

5 Aanbevelingen

Op grond van de voorgaande analyse komen wij tot de volgende aanbevelingen:

- 1) Overheidsinstanties zouden bij het beschikbaar stellen van databestanden de auteurswet of de databankenwet niet moeten gebruiken om allerlei bezwarende voorwaarden te stellen aan de toegankelijkheid en het gebruik van de bestanden, en dus in mindere mate een beroep doen op de rechten van intellectueel eigendom. In plaats daarvan zouden ze een ruimhartig beleid moeten voeren met betrekking tot het vrijgeven van overheidsbestanden. Alleen op deze manier zal het mogelijk zijn dat er een bloeiende industrie van value-added producten en services ontstaat in Nederland.
- 2) Onderzocht zou moeten worden in hoeverre het concept van de Creative Commons gebruikt zou kunnen worden om de voorwaarden waaronder overheden hun data thans op de markt brengen te stroomlijnen, om zodoende op eenvoudige wijze overheidsdata vrij te geven dan wel laagdrempelig ter beschikking te stellen. Dit zal ook een stap in de goede richting zijn om de consistentie van licentievoorwaarden tussen de verschillende overheidsorganisaties te bevorderen.
- 3) Ook een creatief gebruik van licentievoorwaarden kan bijdragen aan de toegankelijkheid en beschikbaarheid van overheidsdata voor de productie van value-added services en producten. Hierbij kan worden gedacht aan alternatieve financieringsmodellen of aan testbed omgevingen.
- 4) Overeenkomsten van overheden met private partijen bij de productie en bijhouding van bestanden mogen geen belemmering vormen voor de vrijgave van die bestanden.
- 5) Het huidige regelcomplex Markt en Overheid vormt mogelijk een belemmering voor het vrijgeven van overheidsbestanden, waar het verplicht tot in rekening brengen van alle kosten samenhangend met productie en beheer van een bestand. De nieuwe wet die de verhouding Markt en overheid gaat regelen mag geen belemmering meer vormen voor de vrije toegankelijkheid en beschikbaarheid van overheidsdatabestanden voor de markt.
- 6) In het kader van het stelsel van basisregistraties dient een duidelijke en samenhangende visie te worden ontwikkeld over de bekostiging van deze registraties en de vrije of laagdrempelige toegankelijkheid en beschikbaarheid van deze data voor private partijen en personen. Daarbij moet worden getracht zo veel mogelijk afstand te nemen van het kostendekkend model.

Literatuur

- Arkenbout, E.J., F. van Dijk & P.W. van Wijck. (2001). Auteursrecht in de informatiemaatschappij. Bouwstenen voor een justitiestrategie. Ministerie van Justitie, SDU Grafisch Bedrijf, Den Haag.
- Boxtel, R.H.L.M. van, (2000). Naar optimale beschikbaarheid van overheidsinformatie. Brief van de Minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid, 20 april 2000, Tweede Kamer 1999/2000 26387, nr.3.
- Geoloketten Consortium (2005). Projectvoorstel Geoloketten - Vrijheid in verbondenheid, www.geoloketten.nl.
- Groeneveld, S., P. Keller, B. Hugenholtz & L. Guibault (2005). Creative Commons Nederland. Werkprogramma 2005-2007, Amsterdam, Stichting Nederland Kennisland; Waag Society; Instituut voor Informatierecht (IvIR), (www.creativecommons.nl).
- Hendriks, N.A.H. (2006). Creative Commons in Nederland: flexibel auteursrecht, AMI – Tijdschrift voor Auteurs-, Media- & Informatierecht, 1/2006, Otto Cramwinckel Uitgever, Amsterdam.
- Hugenholtz, P.B. (2004). Het Europese Databankenrecht. Acht jaar later - en nu? ABDA/BVBA Congres, Brussel, 6-7 mei 2004, Auteurs & Media.
- Kabel, J.J.C., P.B. Hugenholtz & M.M.M. van Eeouchoud (2006). Exclusiviteit en openbaarheid van ruimtelijke informatievoorziening, Kortlopend onderzoek ten behoeve van de Nederlandse standpuntbepaling ten aanzien van het voorstel voor een Richtlijn tot oprichting van een infrastructuur voor ruimtelijke informatie in de Gemeenschap (INSPIRE), Instituut voor Informatierecht (IvIR), Universiteit van Amsterdam, 28-11-2006 .
- Loenen, B. van (2006). Developing geographic information infrastructures: The role of information policies. Proefschrift, Onderzoeksinstituut OTB, Technische Universiteit Delft.
- Loenen, B. van, F. Welle Donker, H. Ploeger & J. Zevenbergen (2006). Beschikbaar stellen van geo-informatie bij Rijkswaterstaat: Analyse van de (on)mogelijkheden van het op korte termijn vrij beschikbaar stellen van vier geo-data sets, Onderzoeksinstituut OTB, Technische Universiteit Delft.
- Loenen, B. van, J. Zevenbergen & J. de Jong (2005). Toegang tot overheidsinformatie blijft onnodig een zaak van professionele elite. VI Matrix 13 (4): pp.28-30.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkszaken (2004). Over wetten en praktische bezwaren Een evaluatie en toekomstvisie op de Wet openbaarheid van bestuur, Universiteit van Tilburg, januari 2004, rapport.
- Pira International Ltd (2000). Commercial exploitation of Europe's public sector information - Final report. Pira International Ltd, University of East Anglia and KnowledgeView Ltd.

Ravi (2003). Space for Geo-information. Bsik knowledge project proposal.12-02-2003.

Schraven, S. (2006). Creative Commons en Copyright. In hoeverre komt Creative Commons tegemoet aan de tekortkomingen van het auteursrecht? Afstudeerscriptie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid. Leiden, Universiteit Leiden.

SER (2005). Briefadvies Consultatie wijziging Mededingingswet. (zie http://www.ser.nl/publicaties/default.asp?desc=brief_20051207).

Tweede Kamer Stukken zoals genoemd in de tekst, zie www.overheid.nl.

Welle Donker, F. (2006). Belemmeringen in de toegankelijkheid van (overheids-)geoinformatie, rapport Geoloketten – Vrijheid in verbondenheid, RGI-006 (www.geoloketten.nl).

Welle Donker, F., B. van Loenen & J. Zevenbergen (2006). Creative Commons als instrument voor betere toegankelijkheid van overheidsgeo-informatie, GIN Symposium “Geo-innovatie”, Ede, 15 november 2006, pp.98-105.

Geraadpleegde webstes:

<http://dinolks01.nitg.tno.nl/dinoLks/DINOLoket.jsp>

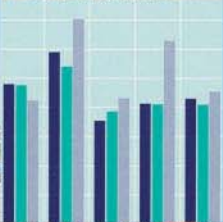
<http://www.rws.nl/rws/agi/home/html/menu1/profielmd.htm>

www.creativecommons.nl

www.kadaster.nl

www.nieuwekaart.nl

www.vrom.nl

Onderzoeksinstituut OTB
Technische Universiteit Delft
Jaffalaan 9, 2628 BX Delft
Postbus 5030, 2600 GA Delft
Telefoon (015) 278 30 05
Fax (015) 278 44 22
E-mail mailbox@otb.tudelft.nl
www.otb.tudelft.nl